

Skoll**L**edaren

SVERIGES SKOLLEDARFÖRBUNDS TIDNING

NR 6 DECEMBER 2021

PISAUNDERSÖKNINGEN

**SKOLVERKET
LOVAR ORDNING
PÅ DELTAGANDET**

LINDA BLOMDAHL

**RECEPT PÅ
EN BÄTTRE
SKOLA**

FORSKARENS DOM

**"HUVUDMÄN
INTE MOGNA
TA ANSVAR"**

Skolchefen
vill att alla tar
ansvar för lärar-
bristen

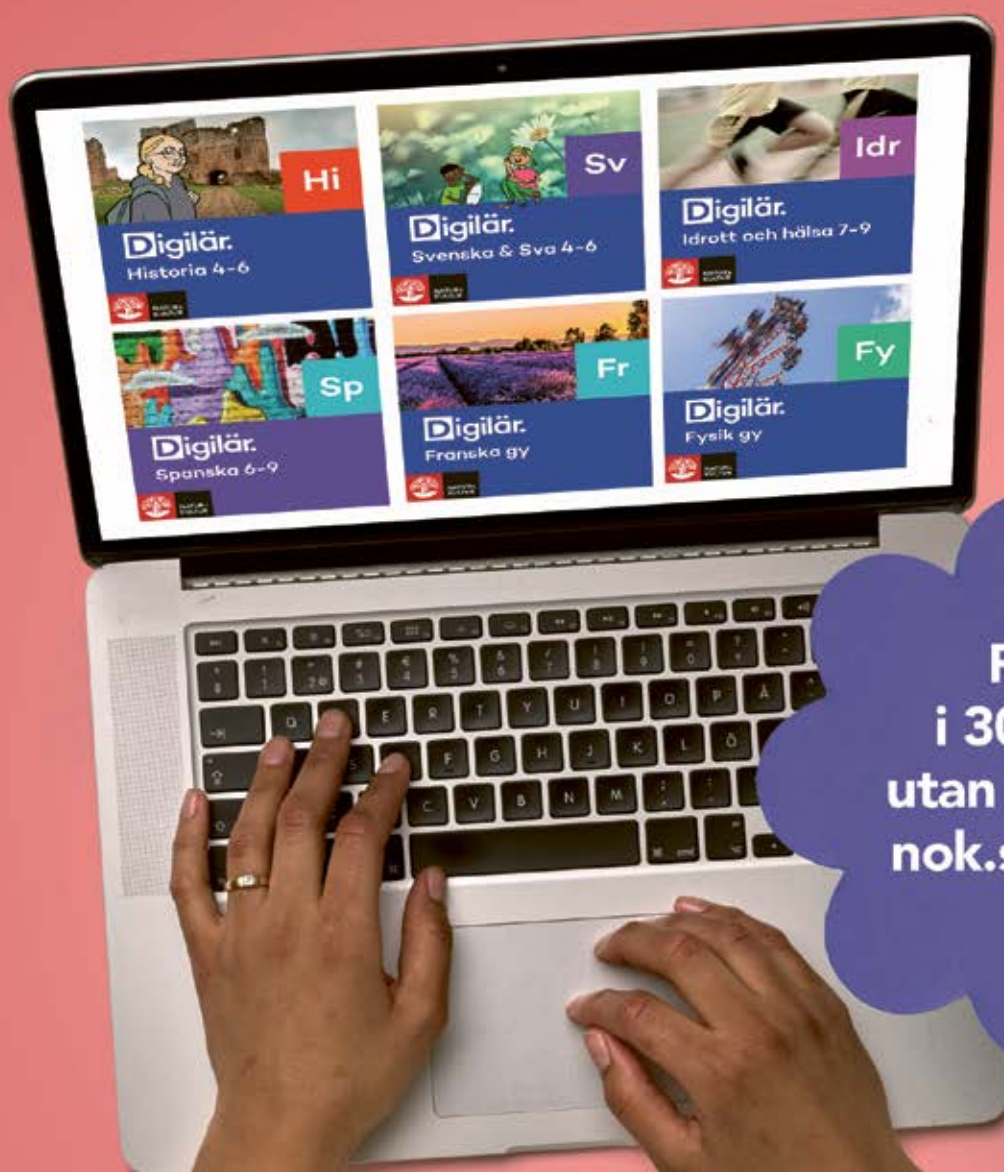
**"ÖPPNA FLER
VÄGAR IN
I LÄRARYRKET"**

NATUR &
KULTUR

Undervisa heldigitalt!

Med Digilär får du hela paketet
– högkvalitativt undervisningsmaterial,
intuitivt gränssnitt och inkluderande
funktionalitet. Välkommen in och prova!

Prova
i 30 dagar
utan kostnad!
nok.se/digilar

SYSTEMFEL. Många inom välfärdssektorn har inte längre tid att ägna sig åt sitt kärnuppdrag. I skolans värld lägger rektorer för mycket tid på fel saker, skriver **Matz Nilsson**.

Rektorer lägger ned för mycket tid på fel saker

Vi har ett systemfel i styrningen av vår välfärdssektor. Många olika professioner som skolledare, lärare, läkare, barnmorskor, sjuksköterskor vittnar om att resurser, bemanning och tid inte längre räcker till kärnuppdraget. Resurserna är knappa och arbetsmiljön påverkar hälsan negativt såväl fysiskt som psykiskt.

Många erfarna och välutbildade akademiker känner otillräcklighet och överväger att lämna sitt jobb.

Skolledare och lärare har under flera år arbetat mot en syn på skolan som en utbildningsfabrik, något som tyvärr fick fäste när New Public Management, NPM, tilläts bli den allenarådande styrformen för den ofientligt finansierade välfärden.

I denna styrmodell är tillgängliga resurser begränsade och effektivitetskravet överordnat kärnverksamhetens mål och uppdrag.

I skolan innebär detta att väldigt många skolledare upplever att huvudmannens budget spelar en viktigare roll än de nationella styrdokumenterna.

Skolans verksamhet ska vara mätbar så att huvudmannen kan kontrollera verksamhetens effektivitet och kvalitet. Men jag ser tyvärr också att även lagstiftaren i ökad utsträckning försöker möta de brister den ser genom att reglera verksamheten allt skarpare och detaljerat.

DEN RÅDANDE STYRMODELLEN innebär att många rektorer i dag lägger för mycket tid på fel saker. De får inte de rätta förutsättningarna att använda sin fulla potential att genomföra det nationella uppdraget.

Jag har tidigare skrivit om den stora omsättnings-takten för landets skolledare. En förödande situation. Skolverket har visat att nästan fem av tio rektorer i grundskolan och gymnasieskolan lämnar yrket efter endast tre år. Efter fem år är det ännu fler, sex av tio.

Förutom att det påverkar och drabbar den enskilda rektorn, blir också många förskolor och skolor lidande

när rektorskarusellen fortgår. Som vanligt drabbas de utsatta områdena hårdast.

Avhoppen är ett tecken på att vi har hårt arbete framför oss för att öka attraktiviteten i yrket och se till att rektor kan utvecklas i sitt jobb. Ett gemensamt ansvar för oss alla. Därför är det också ytterst angeläget att vi börjar diskutera, och framförallt ändra, välfärdens styrningsfilosofi.

Styrningen av skolan måste till exempel bli mer långsiktig, och huvudmän och politiker måste tydligt visa att de litar på de professioner som har ansvar för verksamheten.

I SKOLLAGEN, LÄROPLANER och andra styrdokument formuleras rektors uppdrag. Det måste få utföras med stor frihet och anpassas efter de lokala förutsättningarna. Friutrymmet måste utgå från professionernas kunskap och erfarenhet. De lokala beslut som tas på respektive förskola och skola ska utformas så att måluppfyllelsen blir högre.

Lägg om färdriktningen och börja tillämpa en kraftfull tillitsbaserad styrning. Lagstiftare och huvudmän – visa tydligt att ni litar på att rektorer, lärare och annan personal är skickliga professionella utövare, och att de kan driva en bra verksamhet som uppfyller målen.

Då får skolans professioner mer tid och energi att ägna åt saker som verkligen stärker måluppfyllelsen, och slipper ägna lika mycket tid som i dag åt mätningar och byråkrati.

Jag ser verkligen fram emot en styrningsfilosofi som är baserad på tillit. Lyckas vi med detta är jag helt övertygad om att arbetsmiljön och tillfredsställelsen hos alla som arbetar i förskolan och skola blir bättre.

MATZ NILSSON

Förbundsordförande

Innehåll #6/2021

4 Nyheter 10 Porträtt Mikael Fältsjö 14 Reportage Intervju: Linda Blomdahl 18 "Omogna huvudmän" 20 Forskning Christer Mattsson och Jennie Sivenbring: Antisemitism frånvarande i studierna om Förintelsen 25 Krönika David Haas 26 Debatt 28 Böcker 33 På din sida Maria Andrén Bergström 34 Rast 35 Sista ordet Kerstin Weyler

Pisadeltagandet ska

Nu ska det bli ordning och reda på (Pisa)torpet. Skolverket redovisar noggrant mått och steg till regeringen hur Sveriges deltagande i kommande Pisaundersökning ska bli säkert. Och det vilar ett mycket stort ansvar på rektor att allt ska gå rätt till.

PISA. Kritiken har varit omfattande och stark hur det svenska deltagande i Pisa 2018 gick till, framför allt när det gällde hur många och vilka elever som exkluderades.

Regeringen vände sig till Oecd för att försäkra sig om allt gått rätt till. Oecd gav regeringen rätt men Riksrevisionen tog senare upp saken i en egen granskning och kom fram till att för många elever exkluderats.

Det var något som regeringen och utbildningsminister Anna Ekström sent omsider höll med om, men försäkrade samtidigt att det inte spelat så stor roll för resultatet.

Samtidigt gav regeringen Skolverket i uppdrag att se till att ”säkerställa ett högt deltagande enlighet med gällande riktlinjer i Pisa 2022”, när Pisa 2022 genomförs. I början av november kom Skolverkets redovisning

SKOLVERKET TRYCKER hårdare än tidigare på att det är rektorn på varje skola som deltar som har ansvaret att allt går rätt till. Skolverket understryker det i ett brev som ska skickas till rektor när urvalet av skolor är gjort.

Deltagandet är mycket viktigt. Det kan också bli fråga om, skriver Skolverket till regeringen, att genomföra ytterligare nationella insatser för att motivera skolor och elever att delta.

Ingen utvald elev på de utvalda skolorna kan ersättas av nå-

gon annan elev, det ska tydligt betonas i informationsmaterial till elever och föräldrar.

MEN DET VIKTIGASTE i Skolverkets skrivningar är förstås frågan om exkludering av elever. Redan före provtillfället kommer verket att samla in uppgifter om vilka elever som inte kommer att delta utifrån de exkluderingskriterier som Oecd har satt upp, för att snabbt kontakta skolorna för att säkerställa att exkluderingsringarna sker på rätt sätt. Råder det någon osäkerhet, ja, då tar Skolverket kontakt med Oecd, försäkras man.

Svarsfrekvensen för Pisa 2022 ska vara minst 77 procent på varje skola, för att slippa genomföra ytterligare ett provtillfälle. Men för att igen vara på den säkra sidan, höjer Skolverket sin gräns till 90 procent, vilket innebär att fler skolor måste delta.

En svarsfrekvens på 90 procent är mycket ambitiöst, menar verket och sannolikt kommer inte alla skolor att nå det.

DET ÄR UPPEBART i Skolverkets redogörelse att man tagit kritiken på stort allvar. Vad Riksrevisionen kom fram till har beaktats och verket delar regeringens ambition att säkerställa ett högt deltagande.

Skolverket erbjuder sig också att ”personligen” komma till skolorna när proven ska genomföras för att bland annat hjälpa

Nu ska deltagandet i nästa Pisaundersökning i vår säkerställas, försäkrar Skolverket i en skrivelse till regeringen.

FOTO: ISTOCKPHOTO

till att motivera eleverna att delta.

Och som en liten gest från den svenska staten, kan Skolverket ge skolorna pengar till fika eller dylikt för att visa eleverna nationens uppskattning för deras insats.

KERSTIN WEYLER

PISAUNDERSÖKNINGEN

► Egentligen skulle Pisastudien genomförts i år, men sköts upp ett år på grund av pandemin. Annars genomförs studien i treårscykler, första gången var 2000.

► Pisa 2022 kommer att fokusera på matematik tillsammans med test av kreativt tänkande. 85 länder kommer att delta, varav 35 är Oecd-länder. Studien genomförs i Sverige i mars och april, och till sommaren i länder på det södra jordklotet.

gå rätt till

SKÖTS UPP ETT ÅR PÅ GRUND AV PANDEMIN

- Det är elever som är födda 2006 som kommer att delta. I Sverige finns 121 723 barn födda det året, varav 90 081 har svensk bakgrund.
- En elev som är född i Sverige med två inrikes födda föräldrar eller med en inrikes född förälder, har svensk bakgrund enligt Statistiska Centralbyrån, SCB. Övriga har utländsk bakgrund, enligt SCB. För årgång 2006 är det drygt 25 procent av eleverna.
- I de skolor som väljs ut slum-

pas 35 elever fram. Det är dessa elevers medverkan som man kommer att vara särskilt noga med att följa upp och att de elever som inte kan delta exkluderas enligt riktlinjerna.

► Vilka skolor som deltar är sekretessbelagt, eftersom undersökningen ska visa en nationell bild, och inte individuell, över resultaten i svensk skola.

► I december 2023 publiceras resultaten av Pisa 2022.

I KORTHET

NORGE AVVAKTAR NYA FRISKOLOR

NORGE. Den nya norska regeringen pausar godkännande av nya fristående skolor. Den vill i stället satsa på att stärka de offentliga skolorna, säger kunskapsminister Tonje Brenna. Regeringen förbereder en ny lag om fristående skolor, och tills att stortinget har behandlat förslaget, avstannar arbetet med godkännande.

Pausen möter dock motstånd från det tidigare regeringspartiet Høyre, som menar att den nya regeringen väljer bort kvalitet och mångfald till förmån för ideologi och struktur, rapporterar Utdanningsnytt.

Alla barn ska ha samma möjligheter till att utvecklas och lära. Förskolan har en viktig roll i att motverka hedersrelaterat våld och förtryck och Skolverket ska stödja förskolan i det uppdraget. Det är ett ansvar som vi tar på största allvar.

Ulrika Lundqvist, tf avdelningschef på Skolverket i DN, efter kritik mot att verket inte stöttar förskolans personal tillräckligt i arbetet mot hederskultur.

INFLUENCERS PÅVERKAN UNDERSÖKS

FORSKNING. Påverkas tilliten till lärarkåren när lärare blir influencer, och hur påverkas lärandet när det innehållet presenteras av en inflytelserik person som en influencer är? Det ska Ann-Christin Randahl forska om i ett nytt projekt som fått 4,5 miljoner av Vetenskapsrådet fram till 2024. Till en början ska Randahl och hennes medforskare fråga elever varför de tar hjälp av lärare i sociala medier, hur ofta och när det sker, och vilka de söker upp.

30 år, så länge har Lärarförbundet utsett den bästa och den sämsta skolkommunen. Men nu är det slut. Det blir inga fler bästa skolkommuner. Lärarförbundet lägger ned sin 30-åriga rankinglista av landets huvudmän. Skälet är, skriver förbundsordförande Johanna Jaara Åstrand i Expressen, att "så många kommuner underpresterar så kraftigt att skillnaderna i skolkvalitet blivit oacceptabla". Bästa sista kommun blev Övertorneå, som upprepade sin plats från i fjol. Sämsta kommun blev Haninge, som föll tre platser till botten på listan jämfört med i fjol, och hamnade strax efter Tierp som enligt Lärarförbundet var sämsta kommunen i fjol.

ÄNGMO FÅR FÖRNYAT FÖRTROENDE

SKOLINSPEKTIONEN. Helén Ängmo får förlängt förordnande som generaldirektör för Skolinspektionen, enligt ett regeringsbeslut. Hon har lett inspektionen sedan 2015, ett år som tillförordnade och sedan 2016 som ordinarie.

Nytt uppdrag får däremot den särskilde utredaren och lektorn vid Umeå universitet Björn Åstrand. Han är ny ledamot av utbildningsvetenskapliga kommittén vid Vetenskapsrådet.

Ett steg mot ny organisering

Lärarförbundet togs emot med öppna armar av Saco • ”Positivt”

Från årsskiftet är Lärarförbundet med i Saco och därmed har ett av de stora stegen mot en ny organisering för Sveriges lärare och skolledare tagits.

SACO. Lärarförbundet välkomnades med öppna armar av en enig Sacokongress.

En historisk dag kunde både Lärarförbundets ordförande Johanna Jaara Åstrand och Sacos ordförande Göran Arrius konstatera.

Sveriges Skolledarförbund välkomnade Lärarförbundets ansökan och nu också att förbundet blir medlemmar i Saco.

– Mycket positivt, säger Sveriges Skolledarförbunds förbundsordförande Matz Nilsson. Och ett styrkebesked att samla landets lärare och skolledare i en och samma federation.

I OCH MED Lärarförbundets inträde ökar Saco med 230 000 medlemmar och Lärarförbundet blir federationens största förbund.

Att skolledare och lärare ska finnas i Sacofamiljen har varit en förutsättning, inte minst starkt uttalad från LR:s med-

Med en bok om Sacos historia och blommor välkomnades Lärarförbundet och Johanna Jaara Åstrand in i Sacofamiljen av dess ordförande Göran Arrius, när det stod klart att en enig kongress sade ja till Lärarförbundets ansökan om medlemskap från och med 1 januari 2022.

FOTO: ÅSA SCHOUGH

lemmar, inför en ny organisering. Lärarförbundets steg ska ses i ljuset av det, och är inte, poängterade Lärarförbundets ordförande Johanna Jara Åstrand, ett missnöje med TCO.

JUST NU ÄR arbetet intensivt i de tre förbunden. För Sveriges

Skolledarförbunds del handlar det om att tillsammans med Lärarförbundet Skolledare i det så kallade skolledarspåret, ta fram ett förslag om hur man tillsammans skapar ett nytt och modernt förbund.

– Den största utmaningen för oss nu i ett nytt samarbete, är

att få fler skolledare att organisera sig – att gå med i facket och visa dem att facket gör skillnad. Och att kunna sätta mer press på arbetsgivarna när det gäller löne-, arbetsmarknads- och utbildningspolitiken. Den kraften är oerhört viktig att visa, säger Matz Nilsson.

– Att Lärarförbundet blir medlem i Saco är ett viktigt steg, en ny organisering är ett annat. Vi vill göra något nytt, något modernare och mer attraktivt för nya medlemmar, fortsätter han.

DET ÄR EN tajt tidsplan som de tre förbunden har. I januari ska ett gemensamt förslag presenteras hur den nya organiseringen kan se ut. Därefter sker ett stort förankringsarbete ute i landet. Medlemsomröstning ska ske i LR och Sveriges Skolledarförbund, och förmodligen också i Lärarförbundet.

I maj har alla förbund extra kongresser för att slutligt ta ställning till en ny organisering för Sveriges skolledare och för Sveriges lärare.

KERSTIN WEYLER

NILSSON KVAR I SACOSTYRET

OMVAL. Sveriges Skolledarförbunds förbundsordförande Matz Nilsson omvaldes för ytterligare en mandatperiod till Sacos styrelse vid kongressen i november.

– Jag är glad och stolt över det förtroende som visas mig, säger Matz Nilsson. Det är ett spännande uppdrag med framtidsutredningen som grund och inte minst i arbetet med en ny organisering för landet skolledare och lärare.

Göran Arrius omvaldes till ordförande, till ny vice ordförande valdes Ulrika Lindstrand, Sveriges ingenjörer. Nya är också Tobias Olsson, Sveriges Arkitekter, Kristina Taylor, Sveriges Psykologförbund och Cecilia Winberg, Fysioterapeuterna.

Övriga valda blev Heike Erkers, Akademikerförbundet SSR (andre vice ordförande), Åsa Fahlén, LR, Magnus Hedberg, Akavia, Ida Kåhlin, Sveriges Arbetsterapeuter, och Sofia Rydgren Stale, Läkarförbundet.

SKOLVERKET UNDER LUPP

GRANSKNING. Riksrevisionen har verkligen span på skolan och dess myndigheter.

Nu ska den granska hur Skolverket arbetar med att ta fram och använder sin statistik.

Skälet är, menar riksrevisor Helena Lindberg, att det finns indikationer på att statistiken inte motsvarar användarnas behov. Särskilt viktigt är det, menar revisionen, att den går att använda av elever och vårdnadshavare inför valet av skola. Då måste statistiken gå att lita på.

Granskningen ska vara klar i augusti nästa år.

Då ska också en granskning av skolornas betygsättning vara klar. Tidigare har likvärdigheten i betygsättningen och om Skolverkets stödmaterial har fungerat granskats av Riksrevisionen. Nu gör de en uppföljning av den tidigare granskningen.

SATSNING FÅR DELAT BETYG

IT. Lättare att variera undervisningen och anpassa den till enskilda elever. Det tycker lärarna att satsningen *En elev, en dator* har gett. En upplevelse som dock inte eleverna delar.

Det framgår av en ny rapport från Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU, som undersökt hur undervisningen och resultaten påverkas när mellanstadieelever får en egen dator.

Datorerna används ungefär på likartat sätt i de undersökta klasserna, främst för att söka information och skriva texter.

Resultaten på de nationella proven påverkades dock inte i någon högre grad för de elever som hade en egen dator. Inte heller i svenska, där det enligt IFAU är svårare att mäta effekterna. Lite bättre resultat emellertid för elever med högutbildade föräldrar.

Mer än erfarenheter för livet.

Internationella utbyten gör skillnad för hela skolverksamheten.
Förbättra kvaliteten på undervisningen med ett samarbete i
Europa. Ansök på www.utbyten.se/erasmusplus-skola
och få ekonomiskt stöd av Erasmus+.

”Var stolta att ni törs säga nej”

Arbetsmiljön på programmet när medlemsmötena återupptogs

När höstmörkret sänker sig över Sala samlas några skolledare högst upp i bildningsförvaltningens hus. Det är dags igen för medlemsmöten i Sveriges Skolledarförbund. Arbetsmiljön står på programmet.

MEDLEMSMÖTE. Den snart avslutade pandemin har inskränkt en ganska omfattande Sverige-turné, åtminstone för förbundsordförande Matz Nilsson. Sala i Västmanland är en ort som nu igen får besök av Sveriges Skolledarförbund.

– Det här är världens bästa yrke, säger Ulf Carlsson, regionordförande i den region Sala tillhör, Västmanland-Örebro, när han inleder. Och får medhållande nickar från skolledarna.

Eva Larsson, till vänster, och Cecilia Krantz är två skolledare i Sala som mötte förbundets Matz Nilsson och Ulf Carlsson.

FOTO: KERSTIN WEYLER

I tre månader kunde Ulf hålla sig ifrån skolan när pensionen inträtt, men nu jobbar han igen i skolan sedan flera år, bland annat som mentor för nya rektorer.

MATZ NILSSON TAR vid. Han är djupt oroad för den stora rektorsomsättningen i landet.

– Och så vi får höra att ’rektor

ser man ju aldrig’. Det kan vi förklara varför. En fjärdedel av alla rektorer riskerar utmattning!

Rektorer står i korstrycket mellan det statliga uppdraget och huvudmannens.

– Den som bestämmer målen, i det här fallet staten, måste också garantera resurserna, sä-

ger Matz Nilsson. En fråga som förbundet driver hårt.

För Sveriges Skolledarförbunds nya chefsförhandlare Jerker Ambjörn är mötet i Sala också premiär.

Han får starkt medhåll av Salas nya skolchef när han beskriver de många, och i många fall omöjliga, roller som rektorer har. Till exempel att lösa alla personalfrågor själv.

– Nej, säger Anna Wiklund, ta hjälp av hr! Och var stolta för att ni törs säga nej!, uppmanar hon sina rektorer.

När mötet är slut är det dags att formera en ny lokalavdelning för medlemmarna i Sala och för några nya som beslutat gå med. Ny ordförande blir Cecilia Krantz.

KERSTIN WEYLER

VI FÖRMEDLAR & HYR UT*

Spara pengar genom att anlita oss!

Många av våra skolledare är mellan 65 och 70 år vilket förutom erfarenhet och legitimitet innebär lägre arbetsgivaravgifter (en tredjedel) och noll kronor i tjänstepension. Vi har mängder av referensuppdrag från kommuner och friskolor över hela Sverige.

**efter Skolinspektionens krav, erfarna rektorer/skolledare. Vi har landets största nätverk med Sveriges viktigaste chefer.*

VILL DU VETA MER KONTAKTA:

Jonas Berkling, 0709-20 23 33, www.rektorspoolen.se

RektorsPoolen
SVERIGES VIKTIGASTE CHEFER

FILMOCHSKOLA

UTBILDNINGSFILM OCH SPELFILM FÖR DIN SKOLA

Fri provmånad för alla pedagoger!

Världens hemskaste sjukdomar © SVT

Rönja Rövardotter © 1984 SF Studios

Birka - Vikingastaden och krigarkvinnan

Nelly Rapp - Monsteragent © 2020 SF Studios

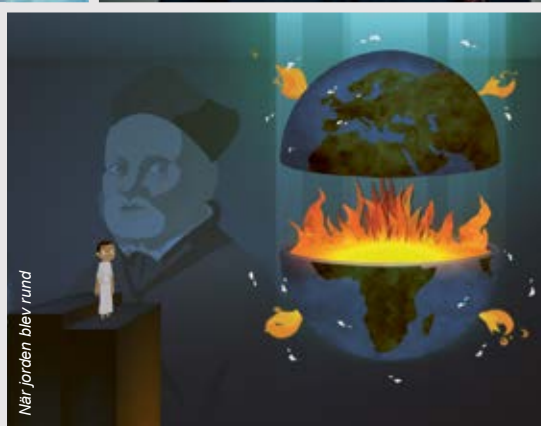
Sameblod © 2017 Nordisk Film

Flykten från DDR © 2018 Studio S Entertainment

Klimat och växtlighet i Europa

När jorden blev rund

Rykten och fakta - Blåttutring

Arbetsmaterial | Läroplanskopplingar | Tips och inspiration | Elevkonto

www.filmochskola.se | info@filmochskola.se

"ALLA MÅSTE TA ANSVAR FÖR LÄRARBRISTEN"

Lärarbristen är ett nationellt problem, som ingen kommun kan lösa på egen hand. Alla parter måste ta ansvar, menar Mikael Fältsjö. Det är dags att sluta huka!

TEXT MARGARETA EDLING FOTO HENRIK HANSSON

Fler vägar måste öppnas in i läraryrket, det är Mikael Fältsjö, förbundschef och skolchef i Västerbergslagens utbildningsförbund, starkt övertygad om.

VBU, som det kallas till vardags, är Ludvikas och Smedjebackens gemensamma kommunalförbund för gymnasieskola, vuxenutbildning, kulturskola och uppdragsutbildning. Det omfattar cirka 3 000 elever och 250 medarbetare. Högbergsskolan i Ludvika är störst, men verksamheten finns också i Smedjebacken och Grängesberg.

Nyligen skrev Mikael Fältsjö en debattartikel som lyfter lärarbristen som ett nationellt ansvar, inte en fråga för varje huvudman eller rektor. Impulsen fick han då rektorer och politiker på hemmaplan pressades av journalister om obehöriga lärare i skolan.

– Jag märkte att de egentligen inte vet vad de ska svara. Det blir som att det vore fel på Ludvika, när problemet är att det finns stora, stora luckor i varje kommun. Det fattas ofantligt många lärare, uppåt 50 000 i hela skolsystemet. Vi skolchefer måste ta större ansvar för att tydligare lyfta fram den frågan.

NATURLIGTVIS SKA LÄRARE ha bra arbetsmiljö och schysa löner, men det räcker inte som lösning, anser han.

– Vi kan inte anställa dem som inte finns. Vi måste utbilda fler! Det är dags för alla parter – stat, arbetsgivare, högskola – att stappa upp och ta ansvar för det.

En pusselbit kan vara att studenter anställs på heltid av en arbetsgivare då de antas till lärarutbildningen. Sedan jobbar de halvtid och pluggar på halvtid fram till examen. Arbetsintegrerad lärarutbildning, som modellen kallas, utvecklades av Högskolan Dalarna och Pedagogiskt utvecklingscentrum i Dalarna, och har fått viss spridning. Mikael Fältsjö var delaktig då den kom till.

"OSSI ÄR VÅR FAVORIT"

► **Namn:** Mikael Fältsjö

► **Född:** 1968

► **Uppdrag:** Förbunds- och skolchef, Västerbergslagens utbildningsförbund. Officiersbakgrund. Skolledare sedan 2002.

► **Hjärtefrågor:** Skolans samhällsuppdrag, elevers rättigheter.

► **Utanför jobbet:**

Hustrun grundskollärare, en dotter på högstadiet, en på universitet. 9-åriga Ossi, italiensk vattenhund, är allas favorit. Han får ut oss på långa skogspromenader i alla väder. Gillar utförsåkning, nära och långt hemifrån. Kopplar av med poddar och ljudböcker.

I dag läser cirka 125 studenter till lärare vid Högskolan Dalarna med det utbildningsupplägget. De blir väl grundade i både teori och praktik, betonar han.

Debattartikeln tänker han dela i sitt skolchefsnätverk. Kanske att även Anna Ekström får den.

– Det är ett framgångskoncept, som jag skulle vilja växla upp.

VBU ÄR EN egen huvudman och styrs av en direktion med politiker från de två ägarkommunerna. Dem har Mikael Fältsjö löpande kontakt med. Han jobbar tajt ihop med de fyra verksamhetschefer och sju rektorer som han är chef för.

Organisationen är spännande att leda, just som han trodde då han sökte sig hit 2019.

– Den här bolagsformen gör att vi blir lite snabbare, lite mer autonoma och lite närmare varandra i vardagen. Vi har de nödvändiga specialistfunktionerna, som lön och hr, själva. I kommuner är man betydligt längre från varandra.

Kommunerna tog ett klokt beslut då förbundet skapades för drygt 25 år sedan, menar han. Det har varit bra för både ungdomarna och regionen.

HAN UPPSKATTAR ATT kunna driva frågor som är viktiga för verksamheten, utan att behöva konkurrera med allt som ryms i en vanlig kommunal kontext. Han känner att han kan hålla fokus på kärnan i uppdraget.

Mikael Fältsjö vill vara engagerad, drivande, påläst och elevorienterad som chef. Och samtidigt ha respekt för att det finns olika uppdrag och perspektiv i en stor organisation.

– Det är viktigt att lyssna in och ge betänketid, så att alla kan bidra. Det har inte så stor verkan om man driver saker själv, och sedan när man tittar tillbaks, så står man också själv. ◀

Skolans samhällsuppdrag och
elevers rättigheter är Mikael
Fältsjö's hjärtefrågor.

Välkommen till skolledarnas viktigaste mötesplats

Nordiska Skolledarkongressen
22–23 mars 2022
Svenska Mässan, Göteborg

Andreas Schleicher: Vart är vi på väg?

Louise Bringselius: Tillitsbaserad styrning och ledning i skolan

Antje Jackelén & Helya Riazat: Inkluderande ledarskap

Tareq Taylor: Ingredienser för en bra skolgång och ett framgångsrikt yrkesliv

Petri Partanen: Att leda och utveckla elevhälsa

Niklas Källner: Kallpratet som leder in i värmen

Aida Alvinus: Att leda i kris

**Läs hela
programmet**
& anmäl dig på
skolledarkongressen.se

Arrangeras av Sveriges Skolledarförbund och Svenska Mässan

Huvudpartners:

 Studentlitteratur

ATEA

Petri Partanen

Niklas Källner

Helya Riazat

Louise Bringseius

Andreas Schleicher

Tareq Taylor

Antje Jackelén

Aida Alvinus

Foto: Cecilia Winbladh, Gabriel Liljevall, Karina Ljungdal, Sandra Lee Pettersson & Magnus Aronsson

Nordiska
Skolledar-
kongressen

Linda Blomdahl vill stärka lärarnas roll och hela tiden utveckla skolan. "Det är viktigt att försöka hålla en röd tråd, att hela tiden försöka fråga sig vad det är vi gör som tillför eleven värde", säger hon.

A photograph of a woman in an orange cable-knit sweater standing in a school hallway. She is positioned on the left side of the frame, with her hand on her hip. The hallway features a brick wall and a row of colorful lockers (blue, yellow, green, red) in the background. The lighting is soft and even.

LINDAS MÅL: EN BÄTTRE SKOLA

Förbättra skolan har alltid varit målet – som lärarstudent, lärare, rektor och som författare av "Skolcoachboken". Linda Blomdahl fortsätter sin mission att skapa en bättre skola.

TEXT ANNA SMEDBERG FOTO KRISTINA WIRÉN

>

När man matas med negativa saker om skolan är det lätt att falla in i klagandet. För mig har skolan alltid varit en positiv miljö. De flesta lärare tycker att det är ett väldigt roligt jobb. Det skulle vara kul om den sidan kommer fram.

Att lyssna och bygga relationer med lärare, annan skolpersonal och elever är viktigt som rektor, menar Linda Blomdahl.

Linda Blomdahl lotsar genom korridorer med färgglada skåp och tegelväggar på Lars Kaggskolan, en skola med åtta gymnasieprogram i Kalmar. Här är hon rektor för teknikprogrammet och vvs-/fastighetsprogrammet. Hon har personalansvar för 25 lärare.

Hennes arbetsrum är utlånat till expeditiönspersonal medan deras ytor renoveras efter en översvämning. I vanliga fall är Linda Blomdahls rum navet för dagliga samtal om skolans nutid och framtid.

– Det är det största rummet. Där träffas alla rektorer. Vi är fyra rektorer och en planerare i ledningsgruppen. Jag har kolleger. Det är alldeles fantastiskt att ha, säger Linda Blomdahl, när hon slagit sig ned i ett grupprum.

För henne är det nämligen nytt med rektorer som kolleger. Hon kommer från att vara ensam på posten som rektor på friskolorna Östra skolan, en f-9-skola som hon var med och byggde upp, och dessförinnan flera år som rektor för gymnasieskolan Calmare internationella skola, CIS. Hon började på Lars Kaggskolan i oktober 2020. Då var det fjärrundervisning och tomt i korridorerna. Nu är eleverna på plats och första gången som Linda Blomdahl har möjlighet att möta dem.

– Det är jättehärligt att man ser dem och att man kan prata med dem. Det är en lära känna-fas nu. Planen är att komma ut i klasserna och presentera sig.

NÄR HON TALAR om skolans värld är det med ett stort leende. För att ta det från början: Linda Blomdahl växer upp i Varberg och vet tidigt att hon vill bli lärare. Hon studerar till matematik- och NO-lärare i Linköping, samt lägger till tyska och engelska. Som nyutbildad är åldersskillnaden mellan henne och gymnasieelever för liten, anser hon, och börjar som 1-7-lärare. Förutom ett år som lärare på Skandinaviska skolan i Hamburg, Tyskland, är det jobb på olika skolor i Kalmar, på alla stadier. För tioalet år sedan blev det gymnasiet. Här trivs hon bäst.

– Det händer mycket när eleverna kommer hit i gränsen mellan barn och ungdom till att de går ut som vuxna människor. Det finns otroligt mycket att påverka under den tiden som blir avgörande för hela deras

framtid. Slutbetygen från gymnasiet avgör hur stor frihet de har som människor. Att söka vad man vill och göra vad man vill hänger till stor del på betyg.

SOM REKTOR VILL hon stärka lärarens roll. Som arbetsledare vill hon få alla att känna sig viktiga. Att alla behövs. Det gör hon genom att lyssna.

– Många problem kommer man tillrätta med genom att bara lyssna och förstå.

Linda Blomdahl trivs extra bra på skolor som hon benämner som ”rough”.

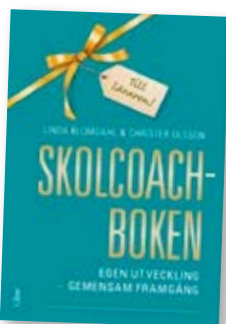
– Där allting inte är tillrättat, där det finns lite att ta tag i och förändra. Att se att man kan göra någon skillnad och tillföra något har alltid varit vägledande. Oavsett om jag har varit lärare, rektor, eller student på universitetet, har målet alltid varit att på något sätt förbättra skolan.

Hon har verkat i 20-talet år inom skolor på östkusten. Halländskan är kvar. Likaså viljan att förbättra. Sociala utmaningar, stora klasser och att möta framtida personalförsörjning är prövningar i dag och framåt.

– Jag tror att det är jätteviktigt att man inte skjuter över ansvaret till läraren, utan jobbar tillsammans och kommer till det prestigelösa klimatet – att våga be om hjälp. Jag har all respekt för hur svårt det är att säga att man inte kan sköta eller klara av sitt jobb. Många lärare är väldigt stolta, med all rätt, men ibland ställs vi inför utmaningar som vi inte kan reda ut själva.

I HENNES FUNDERINGAR kring att leda i skolan föddes tanken att skriva en handbok för skolpersonal. ”Skolcoachboken” kom ut 2020 och är skriven ihop med ledarskapscoachen Christer Olsson. Den ger verktyg i att hantera och utveckla sitt ledarskap och sin kommunikation. Med den vill Linda Blomdahl hjälpa lärare att se det positiva med yrket.

– När man matas med negativa saker om skolan är det lätt att falla in i klagandet. För mig har skolan alltid varit en positiv miljö. De flesta lärare tycker att det är ett väldigt roligt jobb. Det skulle vara kul om den sidan kommer fram. Det är inte synd om dem som jobbar med barn och ungdomar utan det är världens chans att få göra det. Ungdomarna är framtiden, säger Linda Blomdahl. «

Linda Blomdahl skrev ”Skolcoachboken” tillsammans med Christer Olsson.

LINDA BLOMDAHL

► **Namn:** Linda Blomdahl.

► **Född:** 1978.

► **Uppdrag:** Rektor för teknikprogrammet och vvs/fastighetsprogrammet på Lars Kaggskolan i Kalmar.

Maxa kompetensen!

Dags att höja nivån? Nu lanserar vi digitala utbildningar som du kan ta del av var som helst, och när det passar just dig! Våra utbildare är experter inom sina områden, och erbjuder även uppföljningssamtal efter avslutad kurs vilket ger en starkare grund för att utveckla er verksamhet.

Utbildning och inspiration för skolbibliotekspersonal.

Anmäl dig och gå en utbildning redan idag på btj.se/utbilda

Forskaren ger huvudmännen en känga

"DE ÄR INTE MOGNA ATT TA ANSVAR FÖR SKOLAN"

Huvudmännen är inte mogna ansvaret för skolan, menar forskaren Gunnlaugur Magnússon. När de får kritik av Skolinspektionen känns de ofta inte vid konsekvenser av sina politiska beslut, utan puffar ansvaret ned på rektorerna.

TEXT MARGARETA EDLING

Isomras kritiserade Skolinspektionen Eskilstuna kommun för brister i en grundskola. Det handlade främst om elevers rätt till särskilt stöd.

Gunnlaugur Magnússon följde frågan med intresse, eftersom han har barn i den aktuella skolan. Han är docent i pedagogik vid Uppsala universitet, nu tjänstledig för att forska vid Universitetet i Oslo. Hans forskning handlar om bland annat inkludering, utbildningsreformer och marknadsiering av skolan.

– Som forskare ser jag det som hände i Eskilstuna som ett skolboksexempel på hur huvudmännen inte är mogna sitt ansvar för skolan, säger Gunnlaugur Magnússon.

Den här skolan hade varit med flera om nedskärningar, framför allt av stödfunktioner, fortsätter han. Arbetsmiljöverket hade anmärkt på lärarnas arbetsmiljö.

– Så vems fel blir det då när Skolinspektionen riktar kritik mot skolans organisation av särskilt stöd? Jag menar att man måste se kritiken i det breda sammanhanget av nedskärningspolitiken som pågått.

Situationen är inte unik för Eskilstuna, betonar han. Budget i balans är generellt ett överordnat mål i kommunerna.

DEBATTEN SOM FÖLJDE handlade mest om den berörda skolan. Gunnlaugur Magnússon tycker att politikerna i hans hemstad pekade nedåt i organisationen. Ansvaret hamnade till slut på rektor och spillde över på lärarna.

– Det var nästan lite komiskt att en av de största politiska profilerna i stan ondgjorde sig på Facebook över hur eländig skolan var – som förälder alltså. Det var liksom ingen reflektion kring hur hans politik mot skolan hade påverkat situationen.

Samma mönster har Gunnlaugur Magnússon sett hos många andra huvudmän. Han kopplar det till samspelet mellan politiker, media och den allmänna samhällsdebatten.

– På något sätt blir det alltid en dramaturgi om den individuella skolan i medierna. Skolan ombeds kommentera kritiken, politikerna kommenterar kritiken,

men då läggs ansvaret återigen på skolan. Det blir en spiral som går nedåt.

Ofta slutar det med att rektorn byts ut, medan förutsättningarna för övrigt är oförändrade.

LISTOR SOM RANKAR skolor är ett annat inslag i dramaturgin, som i Expressen (6/9 -21) med rubriken ”Sveriges 28 sämsta skolor”. Den byggde på en rapport från Skolinspektionen om skolor med låg andel elever med godkända betyg i årskurs 9. En gemensam nämnare är, enligt rapporten, att de ligger i socioekonomiskt utsatta områden. Skolinspektionen slår fast att en majoritet av huvudmännen inte ger rektorerna det stöd som skolan behöver.

Det är bra att huvudmännens ansvar lyfts fram, anser Gunnlaugur Magnússon. Men han är starkt kritisk till rankinglistor och tycker att det är dags att göra upp med synen på utbildning som en vara på en marknad.

– Särskilt skolmyndigheternas deltagande i ’naming and shaming’ måste kritiseras hårt. Det är på inget sätt hållbart vare sig för skolverksamheten eller de in-

dividuela skolorna och eleverna. Att pekas ut som de sämsta skolorna i landet leder definitivt inte till förbättringar på lång sikt.

Vore det bättre om staten tog över ansvaret för skolan?

– Det är en fråga för politiken, svarar Gunnlaugur Magnússon. Forskningen visar på en rad förändringar i likvärdigheten sedan 1990-talet, som delvis går att härleda till decentraliseringen och friskolereformen. Om likvärdighet fortfarande är ett mål, behövs någon form av centraliserat ansvar för finansiering och reglering av skolsystemet, anser han.

MEN I DAGENS diskussion om förstatligande är många frågor är obesvarade. Ordet betyder en sak för exempelvis Liberalerna och en annan för Vänsterpartiet.

– Vad är det vi pratar om när vi pratar förstatligande? Det är där vi måste börja. Jag skulle helst se en politisk diskussion som specificerar precis vad man menar. Sedan kan man diskutera huruvida det vore en bra lösning på problemen eller inte. «

Det är dags att göra upp med synen på utbildning som en vara på en marknad, menar Gunnlaugur Magnússon.

Antisemitism frånvarande i studierna om Förintelsen

I oktober samlades representanter för ett 50-tal länder och internationella organisationer i Malmö för att tillsammans stärka arbetet med att minnas Förintelsen och med att bekämpa antisemitism. Malmöforumet var mycket viktigt, inte bara för att bekräfta en internationell vilja att bekämpa antisemitism och att minnas Förintelsen, utan också för att markera vikten av att ta nya initiativ till att systematisera kunskaper om hur detta kan göras.

Med svenska ögon sett är det ett viktigt initiativ, inte minst då drygt 40 000 svenskar varje år besöker minnesplatsen och museet Auschwitz-Birkenau. Sannolikt är merparten av dessa skolungdomar som reser tillsammans med sina lärare. Svenska lärares, elevers och den svenska allmänhetens engagemang för att minnas och lära sig av Förintelsen får anses omfattande.

Det förekommer också med regelbundenhet att undervisning om Förintelsen framställs som ett vaccin mot antisemitism. Därmed torde utgångspunkten vara att svensk skola har god vilja och är väl förberedd och rustad att bidra till en ökad förmåga att förebygga antisemitism. En välkänd och ofta upprepad devis hämtad ur svenska skolans läroplaner är att undervisningen ska vara grundad i forskning och beprövad erfarenhet, vilket torde kunna bevisas.

INFÖR MALMÖFORUMET GAVS Segerstedt-institutet vid Göteborgs universitet i uppdrag av utbildningsdepartementet att, tillsammans med forskare från Uppsala universitet, sammanställa och analysera forskning om hur undervisning i allmänhet och undervisning om Förintelsen i synnerhet kan bidra till att motverka anti-

FÖRFATTARNA

Christer Mattsson är föreståndare för Segerstedt-institutet vid Göteborgs universitet. Hans forskning är inriktad mot radikaliseringsprocesser till högerextremism och förebyggande arbete mot de samma. För närvarande medverkar han i ett flerårigt forskningsprojekt om hur skolor påverkas i de geografiska områden som har en lång och kontinuerlig historia av rasism och rasistiska subkulturer.

Jennie Sivenbring är lektor vid Segerstedt-institutet. Hennes forskning är inriktad mot samhällets insatser för att förebygga extremism och hur extremism inverkar på barn och unga. För närvarande medverkar hon i ett forskningsprojekt som fokuserar på hur när och varför unga göteborgare reste till Syrien och Irak för att ansluta till kon-

semitism. Därtill skulle studien ta vara på de exempel som visat på positiva utfall av utbildningsinsatser.

Med tanke på hur många elever det är som besöker Förintelsens minnesplatser torde också den beprövade erfarenheten vara omfattande, däremot visar vår studie att forskningens bidrag är mer eller mindre försumbart.

Studien genomfördes som en systematisk kartläggning av all forskning i

hela världen mellan 1945 och 2020 som behandlar utfallsresultat av utbildningsinsatser som kan antas bidra till att motverka antisemitism. Efter en genomgång av forskningsdatabaser fann vi endast 37 som ägde relevans för studien i den mån att de utvärderade utfall av undervisning mot antisemitism.

DETTA BEGRÄNSADE URVAL förvånade oss och vi beslöt att inkludera forskning som fokuserar utbildning om Förintelsen och utfallsanalyser av sådana initiativ. Detta ledde till att vi kunde identifiera ytterligare 99 publikationer. Analys av dessa sammanlagt 136 artiklar, doktorsavhandlingar och bokkapitel genomfördes i form av bibliometriska analyser av förekomst av centrala teman och begrepp samt distribution av publikationer över år och forskare; genom kvalitativa analyser av förekommande teorier om lärande i utbildningsinsatserna samt genom utfallsanalyser av eventuella effekter av undervisning mot antisemitism.

Resultatet av studien finns att läsa i rapporten *Education after Auschwitz – educational outcomes of teaching to prevent antisemitism*. Studien är i sin systematik omfattande och banbrytande och dess resultat har rönt en hel del intresse såväl nationellt som internationellt, och den erbjuder flera viktiga lärdomar att ta vara på.

En av de allra viktigaste slutsatserna som vi kan dra, är att det inom utbildningsvetenskaplig forskning finns ett svagt intresse för att studera hur undervisning kan motverka antisemitism. Dessutom visar det sig att undervisning om Förintelsen vanligtvis fokuserar helt andra frågor och samhällsproblem än just antisemitism.

Det är förvånande, menar Christer Mattsson och Jennie Sivenbring, att i undervisningen om Förintelsen lyser antisemitismen med sin frånvaro.

FOTO: ISTOCKPHOTO

I STALLET ÄR DET vanligare att elever undervisas om Förintelsen i syfte att motverka intolerans, rasism i allmänhet samt att bidra till skolans värdegrundarbete än för att motverka antisemitism. Med andra ord finns det i praktiken inget vetenskapligt stöd att luta sig mot för att påvisa att utbildning eller att hågkomst av Förintelsen kan motverka antisemitism.

Med tanke på alla läromedel som utar-

betas, det stora antal besök på förintelsemuseer runt om i världen, alla vittnesmål som dokumenteras och erbjuds som resurs i utbildning och mängden studieresor till Förintelsens minnesplatser, är det förvånande att den utbildningsvetenskapliga forskningen i stort sett förefaller ointresserad av vad alla dessa ansträngningar mynnar ut i vad gäller konkreta resultat.

Inte minst då undervisning och resor till Förintelsens minnesplatser tar stora ekonomiska resurser i anspråk, borde det finnas intresse för att få kunskap om insatserna för att ta sig an ett så viktigt innehåll ger ett önskat utfall.

RELATERAT TILL DETTA fynd observerar vi även ett stort glapp mellan å ena sidan den historiska och idéhistoriska forsk-

ningen om antisemitism och om Förintelsen, och å andra sidan vad som sedan lärs ut i klassrum och vad vi vet om resultaten av detta. Samarbeten eller tvärdisciplinär forskning och utveckling av undervisning saknas alltså.

Vi har också kunnat belägga att mycket av den forskning som utförs inom området är fragmenterad, få forskare producerar få studier, vilket antyder svagt intresse hos forskningsfinansiärer och få möjligheter för forskare att etablera samarbeten och nätverk. Om resultat ska kunna påvisas för vad det är för utbildningsinsatser som fungerar, behövs resurser för praktisk forskning på utbildning som kan få utvecklas över en längre period.

FRAMTIDA FORSKNINGSINSATSER BÖR också vila på en tvärvetenskaplig grund för att öka möjligheten att god historisk forskning omsätts till goda undervisningspraktiker som kan uppvisa goda resultat.

Det är också förvånande att antisemitismen i så stor utsträckning lyser med sin frånvaro i studier av undervisning om Förintelsen. I 43 procent av de studier som undersökt utfall av undervisning om Förintelsen behandlas eller omnämns antisemitism inte alls eller endast i begränsad omfattning.

Vi frågar oss hur elever ska få kunskap om hur Förintelsen gjordes möjlig, utan att de lär sig om dess mest grundläggande förutsättning: nämligen den milennium gamla europeiska antisemitismen.

Det faktum att Förintelsen används som en utgångspunkt för att motverka fördomar och rasism i allmänhet och endast undantagsvis för att motverka antisemitism, antyder att antisemitismen som sådan inte ses som ett angeläget problem för vår samtid men att Förintelsen får bli ett symboliskt och varnande exempel för att motverka andra former av förtryck och fördomar.

EN FÖRKLARING TILL det sparsamma intresset för antisemitism inom utbildningsvetenskaplig forskning kan härröra från föreställningen om antisemitism som en underkategori till rasism. Uttryckt annorlunda förstås antisemitism som

En förklaring till det sparsamma intresset för antisemitism inom utbildningsvetenskaplig forskning kan härröra från föreställningen om antisemitism som en underkategori till rasism.

rasism särskilt riktad mot judar. Denna sammanblandning osynliggör en viktig aspekt av antisemitismens verksamma mekanismer.

Förvisso handlar antisemitism om en vilja att underordna judar på rasistisk grund, men minst lika viktig är föreställningarna om judar som en särskilt mäktigt och inflytelserik grupp, som har ett gemensamt intresse i att försvaga andra grupper och därigenom kunna styra världen. Denna föreställning utgör grunden till samtida konspirationsteorier, såsom att globala sammanslutningar ligger bakom ett påstått folkutbyte, till klimatkrisförnekelse och föreställningar om att vita män håller på att feminiseras.

ANTISEMITISM DRABBAR INTE enbart judar, utan underminerar samhällen där den etableras genom spridning av ogrundad misstänksamhet och demonisering av hela samhällsgrupper. För att antisemitism ska förstås som något mer än en underkategori till rasism och för att lärare, som vår studie påvisar, inte ska nöja sig med att motverka rasism generellt, krävs en utvecklad förståelse för och undervisning om antisemitismens destruktiva särdrag.

I vår studie kan vi också påvisa att undervisning om Förintelsen ofta begränsas till att utgöra ett emotionellt inslag i

skolan för att väcka empati och reaktioner hos eleverna, utan att nödvändigtvis vinnlägga sig om elevernas förmåga att förstå eller reflektera över dess orsaker.

Det är naturligtvis en god sak i sig att vilja bidra till elevers känslomässiga utveckling, men för att förebygga antisemitism, liksom rasism, krävs det också en förståelse för drivkrafterna. Det går inte att förstå Förintelsen enbart genom de överlevandes berättelser, även om dessa är nödvändiga för att förstå konsekvenserna, av överlevandes vittnesmål kan vi lära oss om konsekvenserna av Förintelsen.

ORSAKERNA KAN EMELLERTID endast förstås genom att studera förövarnas drivkrafter och motiv, av förövarna kan vi också dra lärdomar av Förintelsen. När antisemitism i så pass stor utsträckning är frånvarande i de aktuella studierna, menar vi att det krävs insatser som skapar förutsättningar för elever att förstå orsakerna till Förintelsen för att de ska kunna nå avgörande historiska lärdomar.

De omfattande studieresorna till Förintelsens minnesplatser är en påminnelse om att det finns engagerade lärare och elever som vill föra historiens lärdomar vidare. Vi känner många av dessa lärare och skolledare, inte minst genom alla dem som läst eller läser en 7,5-poängskurs hos oss om *exkursionspedagogik till Förintelsens minnesplatser*.

Vi är väl medvetna om hur de anstränger sig till det yttersta för att förbereda sina elever genom kvalificerad undervisning, väldigt ofta lägger de också ned massor av tid för att på egen hand söka finansiering för resorna. Vi finner det angeläget att olika aktörer underlättar för dem så att deras engagemang och ansträngningar ger maximalt resultat.

VI KOMMER SJÄLVA att dra slutsatser av vår studie, vi kommer fortsätta att forska om undervisning och lärande om Förintelsen och om förebyggande av antisemitism; och vi kommer definitivt att fortsätta att ge kurser om exkursionspedagogik till Förintelsens minnesplatser och från hösten 2022 kurser om att bemöta antisemitism i klassrummet. «

UPPTÄCK OCH UTFORSKA

10–12 MAJ 2022
ARENASTADEN VÄXJÖ

FRITT INTRÄDE!

#YRKESM
@YRKESM
YRKESM.SE

FÅ INFORMATION
OCH INSPIRATION
INFÖR STUDIE-
OCH YRKESVAL

KOLLA IN SVENSKA
MÄSTERSKAPEN
I YRKESKICKLIGHET
FÖR UNGA

BOKA DAG OCH TID
FÖR ERT BESÖK:
YRKESM.SE

Den 10–12 maj erbjuder vi dig och dina elever att gratis få besöka Yrkes-SM i Växjö. Här får ni möjlighet att upptäcka, utforska och prova på olika yrken. En helt unik chans för dina elever att få information och inspiration inför sitt framtida studie- och yrkesval. Ni kan på nära håll följa när Sveriges yrkesskickligaste ungdomar gör upp om SM-titeln inom ett 60-tal yrken. Välkommen till Yrkes-SM – Sveriges jobbigaste evenemang.

Arrangör

Lokala partners Yrkes-SM 2022

Huvudsponsorer

Initiativtagare

Sponsorer

WORLDSKILLS SWEDEN ÄR ETT TREPARTSSAMARBETE MELLAN LO, SVENSKT NÄRINGSLEV OCH STATEN GENOM UTBILDNINGSDEPARTEMENTET, SKOLVERKET OCH MYNDIGHETEN FÖR YRKESHÖGSKOLAN.

Rätt verktyg gör jobbet bättre

Upptäck verktyget Bättre möten

Hos oss finns stöd för en god arbetsmiljö och en attraktiv arbetsplats för kommuner, regioner och kommunala företag. Kostnadsfritt såklart!

“suntarbetsliv

Suntarbetsliv drivs gemensamt av de fackliga organisationerna och arbetsgivarorganisationerna SKR och Sobona.

Kommunal

AkademikerAlliansen

Tänker du bara på jobbet på jobbet?

Jag vaknar på natten, tänker på jobb, får svårt att somna om. Jag plockar en kantarell, tänker på jobb, hittar inga fler. Jag kysser min sambo, tänker på ...

Nej, då tänker jag bara på henne.

Det är min andra termin som rektor, och jobbet har en tendens att följa med mig hem. Inte så mycket i form av faktiskt arbete, utan i tankarna. Hur slutar man tänka på jobbet vid skoldagens slut?

Jag minns särskilt en vecka i våras. Fredagen hade varit svår och måndagen verkade också bli det. Den helgen tänkte jag på jobbet i varje steg på löprundan, genom hela fredagsfilmen, på lekdagen med syskonbarnen.

Måndagen kom och jag var tröttkörd redan på tunnelbanan. Arbetsdagen gick sedan som förväntat, utmanande men inget som inte gick att lösa. Det blev samtidigt tydligt att helgens jobbtankar hade varit bortkastade. Förlorade närvaro, minskad glädje och energi.

DÅ BESTÄMDE JAG mig: Jag ska bara tänka på jobbet – på jobbet.

Men så lätt är det tyvärr inte. Jag har försökt få bättre rutiner för träning, kost, meditation och sömn. Jag älskar att umgås mycket med nära och kära. Det gör gott, men jobbtankarna kan smyga sig på ändå.

Så nu har jag satt regler. Vaknar jag på natten är det strikt förbjudet att tänka på jobb. Inga straff eller så, men när tankarna blir påkomna, tar jag ett djupt andetag, uppmärksammar dem och låter dem ebba ut.

Men vad gör jag om en smart jobbtanke kommer till mig efter jobbet? Då skriver jag ned den.

Har jag inte glömt att ta upp nyckelordet – arbetsmiljö? Oftast verkar vi prata om arbetsmiljön när vi pratar om rektorers mående. Men det fångar inte alls min svårighet, för min arbetsmiljö är bra.

Problemet att jag tänker på jobbet efter jobbet, är mitt att lösa. I skoldebatten låter det ibland som att det skulle gå att få en fulländad arbetsmiljö som gör alla evigt lugna. Självklart ska vi alltid jobba tillsammans för att förbättra den. Men i någon styrka kommer den yttre verkligheten alltid att slå emot oss, så var och en behöver rusta sig.

Slutligen, rutiner hit och regler dit, den uppmärksamma läsaren har för länge sedan sett att hela den här texten är ett enda stort regelbrott. Jag sitter hemma, och skriver om att inte tänka på jobbet hemma. Och du, sitter inte du också hemma och läser? Om ja, stäng tidningen nu, ta med den till jobbet och läs där. Låt inte din hemmiljö bli en ofrivillig arbetsmiljö.

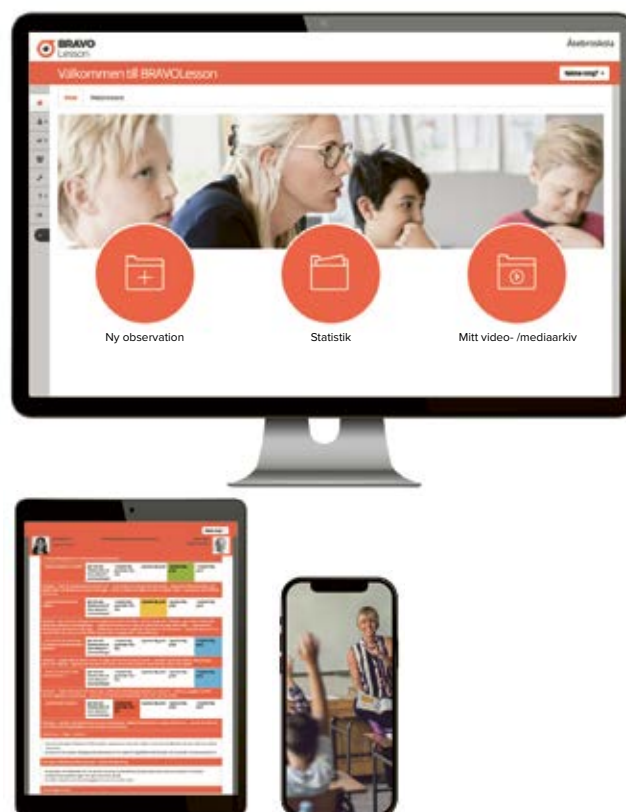
David Haas

REKTOR

UTVECKLA UNDERVISNINGENS KVALITET

I VARJE KLASSRUM
PÅ DIN SKOLA -
SYSTEMATISKT

Boka 30-min
webbdemo på
www.bravolesson.se

SKOLBIBLIOTEK. Barn som föds i en familj där föräldrarna dagligen läser högt har ett stort försprång vid skolstarten. Alla elever behöver litteratur i sin vardag, och de behöver möta en utbildad skolbibliotekarie, skriver **Åsa Lundholm**, Sigtuna kommun.

Alla elever måste ha tillgång till skön- och facklitteratur – varje dag

Hur gör man om man inte har någon bok hemma? En sexårig pojke undrade detta när jag besökte hans klass för att prata om böcker. Jag hade uppmanat eleverna att be någon i familjen läsa högt och därmed också gett ett barn ett omöjligt uppdrag. Skolbiblioteket på den aktuella skolan hade inga resurser för hemlån och den närliggande folkbiblio-

teksfilialen hade stängt. Vad gör man? Läraren skickade med en bok hem den dagen, men det löste inte frågan på sikt.

Sorgligt nog är hans situation långt ifrån unik. Många barn växer upp i hem med få eller inga böcker. De flesta elever går i skolor utan adekvat utrustade och fackmässigt bemannade skolbibliotek när det borde vara en självklarhet att vårt utbildningssystem erbjuder alla elever den betydande

lässtimulans som ett skolbibliotek enligt forskning kan ge.

ETT BARN SOM föds in i en familj där föräldrarna dagligen läser högt har ett försprång på flera tusen lästa böcker vid skolstart. Om skolan på allvar ska kunna verka kompensatoriskt för likvärdighet måste det finnas förutsättningar för det.

Alla elever måste ha tillgång till skön- och facklitteratur i sin vardag och de behöver möta en fackutbildad skolbibliotekarie som tillsammans med lärare och skolledning skapar en verksamhet som är pedagogiskt relevant. *Läsdelegationen, Demokratins skattkammare – förslag till en nationell biblioteksstrategi* och nu senast *Skolbibliotek för bildning och utbildning* är tre tunga utredningar som alla pekar på behovet av stärkta skolbibliotek.

Ändå agerar de för skolan så betydelsefulla organisationerna Sveriges Kommuner och regioner, SKR, och Friskolornas riksförbund bromsklossar och motsätter sig en skärpt lagstiftning.

Med ett bemannat bibliotek i skolans egna lokaler kan rektor inkludera biblioteket i det systematiska kvalitetsarbetet. Det kan nyttjas riktat för att höja elevernas resultat, utjämna skillnader mellan pojkar och flickor och användas för att bättre möta elever i behov av extra anpassningar och särskilt stöd.

En skolbibliotekarie kan som medpedagog stärka elevernas medie- och informationskun-

nighet och möjliggöra en god läskultur. Skolbiblioteket kan nyttjas av fritidshemmet och samverka med modersmålsläsarna. Vårdnadshavare kan vid hämtning bjudas in till lässtund eller för att låna böcker.

BORDE INTE SKR och Friskolornas riksförbund vilja göra allt som står i deras makt för att skapa denna möjlighet för alla elever?

Ja, det kostar. Men har vi utifrån ett demokratiskt perspektiv råd att inte stärka skolbiblioteken? Måste vi inte agera utifrån vetenskapen att läsförmågan är grunden till nästa all inlärning?

Riksdagen bör besluta om en skärpt lagstiftning och staten behöver tillföra medel för att garantera en önskad effekt. Rektor kan inte lämnas ensam med ansvaret för skolbiblioteksutvecklingen. Det får inte bli ytterligare en tegelsten som läggs på en redan pressad skolledare.

Kompetensen kring skolbibliotek måste öka i hela styrkedjan. Elever och lärare bör involveras i utvecklandet av just det skolbibliotek som deras specifika skola är i behov av.

Hur gick det då för den sexåriga pojken som saknade böcker?

Jag vet inte, men han torde vara tolv år nu och har numera, tack vare politisk vilja samt beslutsamhet hos huvudman och rektor, möjlighet att låna hem så många böcker han vill.

ÅSA LUNDHOLM

Utvecklingsledare skolbibliotek, Barn- och ungdomsförvaltningen, Sigtuna kommun

REKTOR – FÖRVALTNINGSCHEF

FÖRMEDLA – REKRYTERA – HYRA

Kompetenta skolledare/chefer i hela Sverige! Erfarenhet från mer än 900 skolor! 24 års kontinuerlig verksamhet!

Tel: 08-545 160 20

info@kunskapsbolaget.se

www.kunskapsbolaget.se

**Kunskaps
bolaget** ... utvecklar ledare och organisationer

Gå ut? När de äntligen sitter still vid sina bänkar?

Vi vet att du vet att det är bra med frisk luft och rörelse. Men att du också grunnar över HUR alla i klassen ska få godkänt i matte, NÄR du ska hinna rätta geografiprovet och VARFÖR vissa föräldrar talar om hur de tycker att du borde sköta ditt jobb.

Vi fattar.

Men - att ta med eleverna ut i det fria behöver inte betyda att skicka med lappar hem om matsäck och två veckor senare räkna in 28 barn på en trång buss. Det kan också innebära ett varv runt kvarteret med uppgiften att fotografera lavar på träden. Eller att i närmsta park undersöka hur många olika slags grässtrån det går att hitta. (Och på köpet upptäcka att den där tystlåtna tjejen i parallellklassen är grym på grodor).

Under 2021 har över 300 aktörer inom svenskt friluftsliv gått samman för att sprida kunskap och lyfta de möjligheter som friluftsliv kan ge. Vi vet att ni lärare, rektorer, skolchefer, fritidspersonal - ja alla

i skolan - är oerhört viktiga för att öppna dörren till naturen för landets elever. Ett arbete som pågår, många lektioner hålls redan idag utomhus.

Vi hoppas att ännu mer av skoltiden ska tillbringas i det fria.

På luftenarfri.nu finns filmer, litteratur och aktuell forskning som berättar att uteundervisning stärker i stort sett allt, från koncentration till motorik

Frågor eller funderingar? Tveka inte att höra av dig till någon av alla oss som är övertygade om att - luften är fri!

Framgångar i helt skilda skolmiljöer

Älska skolan! Två rektors ledarskap under 20 år
Pia Lindberg, Elisabeth Sörhuus och Hetty Rooth
CARLSSON FÖRLAG

Under två decennier skrev rektorerna Pia Lindberg och Elisabeth Sörhuus in sig som förebilder för ett mångsidigt och målinriktat ledarskap. I skilda socioekonomiska verkligheter förde de sina skolor till framgång; Elisabeth på Hjulsta skolor i Tensta och Pia på Carlssons skola på Östermalm i Stockholm.

Sammantaget ger de läsaren en guidning i hur olika perspektiv på skolans uppdrag kan förverkligas. Båda rektorerna har samsyn i ingången till sina uppdrag. Det är vikten av att ha en vision, en egen uthållig vision.

Skolledaren ska personifiera visionen och verka för hela skolans delaktighet i visionen. Vara

en förebild för personal och elever i det flergrenade ledarskapet, nämligen det moraliska, det sammanhållande och det värdeskapande, som i mångt och mycket hänger ihop.

I detta är tydlighet och engagemang viktiga ledord. Se på det enkla exemplet tidspassning. En hel del tid går tyvärr förlorad i skolans värld, när skoltiden är ineffektiv, berörda kommer inte i tid till möten eller lektioner. Skolan är viktig och vi ska ta vara på varenda minut. Både vuxna och barn. Längre ledigheter än två dagar bemöttes strikt med nej, samtidigt med en viss glidning, om eleven tog med sig uppgifter från skolan.

SKOLAN SKA VARA en plats, där eleverna trivs och kan prestera bättre, ett ställe att längta till. Det handlar mycket om elevmedverkan och elevdemokrati. Kärnan i skolan, det värdeskapande ledarskapet, gäller själva andan, sättet att umgås med varandra i skolmiljön. Ta tillvara kompetens och visa förtroende. Utveckla kompetens och erbjuda möjligheter. Det går att göra

strategiska val och forma organisationen utifrån det man vill åstadkomma.

För Pia på Carlssons skola var ett fast ramverk utgångspunkten, för Elisabeth på Hjulsta skolor gällde en rörlig anpassning till verkligheten, som kunde vara överraskande och oväntad.

Skolledarnas nycklar till framgång är målinriktning, engagemang, entusiasm, delaktighet, mod, uthållighet. Att skapa handlingsutrymme för ständiga förbättringar. Mot bakgrund av de två skolornas mycket olika förutsättningar används handlingsutrymmet utifrån sina respektive verkligheter. Syftet med berättelsen har varit att ge exempel på hur man på varierande sätt arbetat för att förebygga problem och hantera utmaningar i riktning mot förändring och förbättring.

Intressant är att se på föräldrarnas roll i samspelet med skolan, hur olika det ter sig. I båda skolorna var föräldrarna viktiga samarbetspartners, men kontakterna sköttes på olika nivåer och med olika grader av närhet och social samvaro.

Carlssons skola är föräldra-

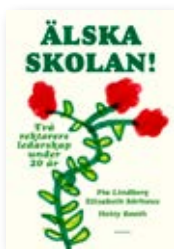
ägd, en självklarhet att samarbeta med föräldrarna och att lösa problem tillsammans. Rektor har en given position. I Hjulsta skolor handlade det om att skapa tillit; kunde man lita på rektor, var det en myndighetsperson att akta sig för?

CHEF ELLER LEDARE? Är det en omöjlig uppgift att vara rektor med totalansvar för skolans verksamhet? Är det önskvärt att en enda person håller i den övergripande styrningen från planering till beslut?

Elisabeth och Pia pratar om svårigheten att släppa ifrån sig kontrollen som chef och ledare. Och samtidigt om behovet av delegering. Arbetsbördan för rektor är omvittnat så omfattande, att det blivit en alltför stor omsättning av rektorer.

Boken är utplagd som en dialog mellan Elisabeth och Pia, där de samtalar kring och analyserar väsentliga områden i skolans värld. Som helhet var boken en intressant, spännande läsning med flera inspel i två helt olika skolmiljöer.

HELENA ENQUIST

Många saknar undervisning om betygssättning på

Hållbar bedömning
Åsa Hirsh och Christian Lundahl (red)
NATUR&KULTUR

Den här boken vill bidra med bildning, välbefinnande och utveckling i skolans bedömningsarbete. Det skriver man i alla fall i bokens undertitel. Det är väl en utmärkt ambition!

Lyckas man?

Tja, en bok löser ju inte problemen och skapar inte en drömvärld bara så där genom

att knäppa med fingrarna (bildligt talat, alltså). Men man gör en ansats att visa på kunskap som finns om bedömning, ett område som väldigt många nyblivna lärare vittnar om att de inte alls fått någon relevant kunskap kring under sin lärarutbildning.

Det är så klart en enorm brist för de lärare som ska bedöma och betygssätta elever när de får

sitt första jobb som lärare. Ett svek, menar en del.

DEN ÄR BOKEN löser inte alla de problemen, det behövs praktisk övning och samtal med andra lärare för att man ska kunna utveckla en någorlunda säker bedömningskompetens. Där hänger inte lärarutbildningarna och "verkligheten" alls ihop. Den här boken är dock en god hjälp på vägen.

Nästan ett tjog lektorer, docenter, doktorer och professorer bidrar med sina kunskaper,

och det är en god bredd mellan djupdykningarna i olika frågor som är kopplade till bedömning.

Om jag får djupdyka i några kapitel (försök hindra mig!) börjar jag med Hirschs kapitel om hållbar dokumentation. Det borde läsas av lärare, skolledare och beslutande politiker tillsammans, och sedan har man gruppdiskussioner kring det.

Bara en sådan sak att det ofta är lärplattformarna som bestämmer vilken dokumentation man ska göra och hur den ska göras. Inte styrdokument. Oftast blir

Det bästa om anpassad undervisning

Tydliggörande pedagogik i vuxenutbildning

Annelie Karlsson, David Edfelt, Ann Lindgren och Lena W Henrikson

NATUR&KULTUR

► Ett förslag till förlaget och författarna: Gör en version av boken på de två första kapitlen, kompletterat med det grundläggande från de andra kapitlen. Kalla den *Tydliggörande pedagogik*.

Sedan ett förslag till samtliga lärarutbildningar: Använd den boken som obligatorisk litteratur de första veckorna på utbildningen, så att studenterna får en inblick i sina kommande elevers varierande situationer och behov. Därefter tar ni fram den ibland och repeterar, så att eleven/barnet alltid är framför ögonen.

Detta är nämligen den bästa, så vitt jag kan minnas, bok jag

läst om hur man kan anpassa undervisningen så att den kan fungera för alla elever.

FÖRFATTARNA LÄGGER STOR vikt vid att vi som arbetar inom skolan måste ha en funktionsförståelse, alltså förstå vilka förmågor elever behöver för att klara studierna och vardagen. Då kan man relatera till, och anpassa situationen efter, de svårigheter en elev har med till exempel störande ljud och ljus, svårigheter att läsa en text, problem med syn eller hörsel, etcetera.

Det är särskilt kul att man skriver om vuxenutbildningen, det hör inte till vanligheterna. Men samtidigt är boken så bred i sitt anslag att den passar från förskolan och uppåt.

EN GOD VÄN till mig, som är specialpedagog inom förskolan, har rekommenderat den för alla sina kolleger, som ett exempel. Funktionshinder och -variationer är desamma oavsett ålder, även om de kan få olika uttryck.

De flesta exemplen i boken – varje kapitel innehåller minst

en situationsbeskrivning ur en elevs synvinkel – skulle kunna vara tagna från i princip vilken skolform som helst.

DET SOM GÖR boken så värd att läsa är dels nämnda elevperspektiv och att man därefter kortfattat och koncist går igenom olika former av kognitiva hinder elever kan ha. Sedan fyller man på med pedagogiska åtgärder man kan vidta för att elevens funktionshinder inte ska bli ett handikapp. Dessutom är den välskriven rent språkligt.

De fyra författarna har kompetenser inom specialpedagogik, psykologi, psykiatri, skolledning, funktionsnedsättningar i arbete och studier, undervisning ... och det märks. Jag har själv arbetat inom vuxenutbildningen, och de tips och förslag som ges i boken är tydligt hämtade ur verkligheten, det är inget "hitte-på".

DET FINNS EN del specifika saker att ta hänsyn till inom vuxenpedagogiken, som autonomi, inre motivation bland annat. I alla fall blir de mer utpräglade

med ökande ålder. Man bygger mycket i boken på teorin om adult learning, framarbetad av Knowles, en av andragogikens (pedagogik för vuxna) främsta förespråkare.

Även om jag tycker att boken är ganska allmängiltig i det mesta av innehållet, så har den alltså vinklingar som är riktade mot just vuxenutbildningen. Vissa funktioner i hjärnan, till exempel, mognar inte förrän i 25-årsåldern. Då är det så dags att söka in till gymnasiet! Men det finns ju alternativ, både inom komvux och folkhögskolor, och inte att förglömma, distansundervisning.

INTENTIONEN MED BOKEN är att ge lärare i första hand, nycklar för att läsa upp dörrarna för elever som inte klarar det på egen hand inom den "vanliga" undervisningen. Lärare behöver stora nyckelknipor, eftersom olika elever behöver få olika dörrar upplåsta. Situation och behov är ofta unika för varje elev.

Den intentionen har man verkligen lyckats med!

TORBJÖRN HANÖ

lärarutbildningen – läs då den här boken i stället

det mer dokumentation än vad som krävs och – ännu värre – än vad som behövs och som leder till lärande för eleven. Författarens råd: Använd det man ändå gör när man dokumenterar.

ETT KAPITEL HANDLAR om den stress de nationella proven innebär för eleverna. Slutklämmen i det kapitlet är klockren: Kunskaper är inte viktiga för att de provas i nationella prov, utan de provas i nationella prov för att de är viktiga kunskaper.

Kritik riktas mot att förbere-

delser inför nationella prov tar alldeles för mycket tid i anspråk, och prov över huvud taget. Enligt en amerikansk studie kan upp till hälften av lärarnas tid gå till det, på bekostnad av tid som går till undervisning och utveckling av den.

Wikströms kapitel tar upp vad som är bra och dåliga prov, och är väl det kapitel som kommer närmast att vara praktiskt tillämpbart för en lärarstuderande. Bland annat lyfts att tydliga bedömningsanvisningar är viktiga, dels för att olika lärare ska

bedöma likvärdigt, dels för att samma lärare ska vara konsekvent i sin bedömning över tid.

LUNDAHL SKRIVER i sitt intressanta kapitel en kort historisk översikt kring betyg.

De kopplades ursprungligen inte till läroplanen, utan de utreddes åtskilda till att börja med. Sedan landade de i en politisk kompromiss mellan höger och vänster. Lärare och elever? Varför fråga dem hur betygen bör utformas? (Obs, ironi!) I vilken mån ett betygssystem har

brister kan mätas i mängden stödmaterial Skolverket tvingas skapa för att reda ut begreppen. Och det är mängder!

En sista reflektion: I Sverige går trenden mot mer ämnesorientering och faktakunskaper, den internationella trenden är att gå mot mer generiska färdigheter, det man ibland kallar 21st century skills.

Pysslar du som skolledare med betygssättning i någon form är det här intressant läsning.

TORBJÖRN HANÖ

Handbok i systematisk skolutveckling

Den vetenskapande läraren – en handbok för forskning i skola och förskola

Martin Lackéus

STUDENTLITTERATUR

► Det är alltid trevligt när det dyker upp en bok som fyller ett hål som länge irriterat och skavt. Många som skriver om systematiskt kvalitetsarbete hoppar över eller snabbspolar förbi den viktigaste fasen av dem alla, nämligen analysfasen.

Du kanske känner igen dig i att sitta med enkätsvar och betygsresultat, data från barn och elevers kunskapsutveckling och tänka ... jaha, och vad ska jag med det underlaget till? Vad säger det om vad som händer i barngruppen eller i klassrummet? (Lackéus använder begreppet "evidensmissbruk", ganska fyndigt, tycker jag.)

Och när man dessutom får alltihip inför junidagarna, då alla ska sitta och utvärdera året som gått, men bara längtar efter att få välbehövlig och välförtjänt semester. Man har ju dessutom troligen glömt det man gjorde i oktober som var så himla bra.

Tänk om det funnes en metod och modell för hur man kunde samla ihop vettiga underlag kontinuerligt och systematiskt,

och samtidigt använda det för kollegialt lärande.

Ta daa! Det finns ju! Forskare på Chalmers har tagit fram just en sådan modell, och den beskrivs utförligt i boken.

Boken innehåller formulär och procedurer som har tagits fram under ett åtta år långt forskningsprogram med drygt 30 huvudmän inblandade. Vål förankrat, med andra ord.

JAG BÖRjade GENAST använda ett av formuläret för att testa på min ledningsgrupp, och lärare jag pratat med ville gärna prova på modellen. Den är ganska enkel, som det mesta annat som blir framgångsrikt.

Boken gör en grundlig och välskriven genomgång av olika vetenskapliga metoder (en av alla de formuleringar som gör läsningen extra lustfylld är att skoldebatten inte i första hand handlar om skolutveckling utan "skolpolitiska pseudoproblem"). Det är inte alltid forskare lyckas göra det svåra enkelt, men det lyckas Lackéus med.

Nu förenklar jag grovt, men arbetsprocessen har ett fåtal

Du väntar inte till juni för att utvärdera, du gör det kontinuerligt.

grundläggande steg. Man väljer ett fokus, vilket måste vara tillräckligt smalt för att man ska kunna studera just det området. Sedan genomför man det man tänkt sig, "uppdraget", och sedan analyserar man det tillsammans med kollegor.

Analysen grundar sig på data man samlat in, vilket görs via ett formulär som är genialt i all sin enkelhet. Det tar bara ett par tre minuter, enligt författaren, att efter exempelvis en lektion, skriva ner sina tankar.

ÖVERST SKRIVER MAN det man specifikt vill titta på, i boken exemplifierat med hur man tydligt visar för eleverna var man vill att de ska ha sitt fokus. Fokuset, eller "uppdraget", bör vara detaljerat och mätbart (som till exempel antal gånger något specifikt ska göras). Efter lektionen skriver läraren ned några reflektioner, noterar en skattning av hur lektionen upplevdes, och

bockar av ett antal taggar som man tycker passar in på den nyss genomförda lektionen.

Taggarna gör att man sedan enkelt kan skapa ett dataunderlag som utgår från samma påstående från gång till gång.

Taggarna kan vara "fler har större fokus", "jag är tydligare" med flera, beroende så klart på vilket fokus man bestämt sig för.

JAG HAR PRATAT med några kemilärare som skulle kunna bestämma hur de gör en viss laboration, sedan testas alla att genomföra den, taggar och utvärderas tillsammans för- och nackdelar med upplägget. Ett närmande till lesson studies.

Slutligen får man återkoppling från "forskningsledaren", vilket kan vara en förstelärare, skollärdare, lektor eller någon annan med rollen som "lärledare". Och du väntar inte till juni för att utvärdera, du gör det kontinuerligt under året.

Om det inte gått fram av texten ovan, så vill jag pränta in följande: Om du vill ha en systematisk skolutveckling på din förskola eller skola, rekommenderar jag absolut den här boken. Om du inte vill det, tycker jag att du ska läsa den i alla fall och bli inspirerad.

TORBJÖRN HANÖ

MISSA INGET

Har vi rätt e-postadress till dig?
Logga in på www.skolledarna.se och kolla om dina uppgifter stämmer.

SVERIGES
SKOLLEDARFÖRBUND

Nyttiga handböcker för förskolan

Att välja bilderböcker

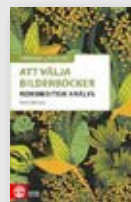
– normkritisk analys

Karin Salmson

NATUR & KULTUR

► I praktiskt format och med behändigt sidantal, har Natur & Kultur tagit fram en rad handböcker som introducerar olika ämnen för förskolan. Den här boken är en av sju.

Karin Salmson går igenom olika

begrepp och ger också en mall för hur man kan analysera ett bokutbud med normkritiska ögon. Vilka är huvudpersonerna i boken, hur beskrivs pojkar respektive flickor, hur ser representationen ut för olika kön och etnisk bakgrund?

Övriga böcker i serien behandlar barns sexualitet och integritet, medie- och informationskunnighet, språkstörning, försenad utveckling, social samspel och koncentrations-svårigheter.

Ett bra initiativ.

Ordning, reda och studiero

Tydlighet, ledarskap & uppmuntran – positivt beteendestöd i klassrummet

Peter Karlsson

NATUR&KULTUR

Den här boken är en praktisk handledning i hur man kan arbeta främjande och förebyggande kring att skapa arbetsro och ett inkluderande klassrumsklimat på en skola. Den visar också på hur man kan arbeta tillsammans, både kring elever som har ett lite större behov – de elever där de generella strategierna på skolan inte räcker – och för de som har ett väldigt stort behov.

Boken bygger på en metod som förkortas PBS, positivt beteendestöd.

FÖRSTA DELEN GÅR ganska grundligt igenom inlärningspsykologi på en grundläggande nivå. Att basala kunskaper inte är en nackdel, tvärtom.

Grunderna i psykologi måste ”sitta”, förståelsen och kunskapen för hur vi människor fungerar måste vi ha med oss. Vi

måste till exempel kunna hålla oss lugna och professionella när det uppstår situationer som annars kan eskalera (mer om det längre ned).

En intressant vinkel blir också att Dylan Williams strategier för klassrumsundervisning leder till mer ordning och reda och studiero. Bokens underrubrik är *positivt beteendestöd i klassrummet*, och det berör i princip allting en lärare gör med eleverna. Man kan ju inte skilja på dem; ”Jag kan inte hålla på med positivt beteendestöd nu, jag undervisar ju!” funkar helt enkelt inte.

BOKENS BESTÅR AV tre delar, teori, generella åtgärder för hela skolan, och avslutande ett par kapitel om elever i riskzonen och med extra stora behov. Jag gillar kapitelrubrikerna, som väl ganska många kan känna igen sig i. Varför kan de inte bara göra som jag säger?, Jag är faktiskt här för att undervisa! och Ska man behöva muta eleverna?

Något som stundtals diskuteras mycket de senaste åren är ”Man måste väl få sätta gränser?”. Den debatten pekar på att man har ett behov av att läsa den här boken.

Enkelt uttryckt har en del i den debatten – med ganska

hög röst – framfört ett argument som kan sammanfattas i ”Varför får jag inte skrika åt en elev att han eller hon ska sluta skrika?”. Den här boken förklarar varför, och ger också alternativa lösningar till att gorma och gapa.

ETT PAR RANDANMÄRKNINGAR: Jag tror inte att klickerleken, det vill säga att ge positiv återkoppling med en klicker (ett redskap man har inom hundträning) är något som skulle landa väl överallt. Kanske kul på en kick off eller personalfest.

Sedan gillar jag inte att man ska motivera en elev att göra en skoluppgift för att få göra något roligt sedan. Jag tycker att det är bättre att göra skoluppgiften intressant och möjlig att klara, då kommer motivationen också.

TORBJÖRN HANÖ

Handbok i juridik för lärare

Juridik i skolan – en handbok för lärare

Maria Refors Legge

GOTHIA KOMPETENS

Myndighetsutövning låter allvarligt. Det är det också, men något som lärare konfronterats med dagligen, kanske speciellt när betygs ska sättas.

Ett kapitel ger en bra översikt över juridiska begrepp och system, kompletterat med en ordlista. Boken presenterar också en rad dilemman, som sedan diskuteras med bakgrund i lagar och förordningar. En behändig handbok om juridik i skolan för lärare. Och inte minst lärarstudenter.

Akut behov av en rektor?

- Vi erbjuder förslag till lösning inom 48 timmar
- Ni får en kvalificerad rektor med rätt erfarenhet
- Rektorn är operativ från första dagen
- Vi skräddarsyr en lösning efter ert behov

Vi har sedan 1999 många nöjda uppdragsgivare över hela landet.

Rektorsbemanning i Sverige AB

Kenneth Köhlin 073-631 28 89

www.primaselecta.se

PRIMA SELECTA

Ett ämne som intresserar många

Från stavfel till stavrikt – genom bokstäver, ord och litteratur

Anne-Marie Körling

GOTHIA KOMPETENS

En genialisk titel har Anne-Marie Körlings senaste bok, *Från stavfel till stavrikt*. När hon berättade om sitt bokprojekt fick hon kommentaren att elever är väl inte intresserade av stavning. Tvärtom, skriver Körling, frågan hur något stavas intresserar verkligen elever.

Författaren för läsaren ge-

nom olika aspekter på stavning och ger en mängd exempel och lektionstips, men ställer också läsarens egna uppfattningar i sökarljuset.

Hon tipsar till exempel om att ”ge fler rätt än fel” när en elev stavar ett ord. Att när man som lärare rättar, också måste reflektera om hur man gör det. En blick i kanten eller ett stort R talar bara om att texten är rättad, inte att läsaren har respekterat innehållet, menar hon. En bok för en bred läsekrets!

När elever får möta yrkeslivet i klassrummet

Med hjälp av materialet "Möt en yrkesverksam" får skolan en modell för att låta elever möta yrkeslivet i klassrummet. Genom modellen kan lärare och studie- och yrkesvägledare skapa digitala möten mellan elever och personer i arbetslivet.

Läraren får goda möjligheter att:

- integrera studie- och yrkesvägledning i sin undervisning
- koppla undervisning till yrkesverksamhet
- bryta ner myter och motverka utbildnings- och yrkesval baserat på kön
- introducera nya utbildnings- och yrkesval för dina elever.

Ladda ner vårt skolmaterial
worldskills.se/mot-en-yrkesverksam

Gratis!

worldskills
Sweden

WorldSkills Sweden är ett trepartssamarbete mellan LO, Svenskt Näringsliv och staten genom Utbildningsdepartementet, Skolverket och Myndigheten för yrkeshögskolan. worldskills.se

Vi ska fortsätta kämpa för era löner

Först och främst vill jag varmt tacka er alla som svarat på vår löneenkät – detta trots att ni alla skolledare har och har haft en mycket pressad arbetssituation. Men tillsammans kan vi, bland annat genom vår unika lönestatistik, förhoppningsvis förbättra den. När statistiken presenteras i *Du och din lön* i januari 2022, är den också en utmärkt förberedelse inför ditt lönesamtal. Och som du vet, den som har förberedda och bra lönesamtal har en högre lön, det visar vår statistik.

NÄR VI FÖRST fick span på skillnaden, eller rättare sagt den obefintliga skillnaden, på en skolledares lön och den lön som bäst betalde lärare har, och fick god hjälp att döpa skillnaden till ansvarsav-

stånd, innebar det att många fick upp ögonen på en olycklig utveckling av lönebildningen på skolans område.

Det är alldeles utmärkt att lärarna har bra löner. Det stödjer Sveriges Skolledarförbund helhjärtat. Men genom stora lärarlönssatsningar från statligt håll kan vi konstatera att skolledarnas löner släpar efter.

Det var inte många utöver Sveriges Skolledarförbund som för några år sedan talade om ansvarsavståndet. Men nu märker jag en helt annan syn. Det är självklart att den som har ett stort, viktigt och svårt uppdrag med stort ansvar också ska se det i lönekuvertet. Och många utöver oss benämner det ansvarsavstånd. Det gäller att hålla i och hålla ut!

Jag vill ge er ett nyårslofte så här

i förtid: Vi kommer att fortsätta att hårt arbeta för skolledares löner. Och självklart också för att er arbetsmiljö ska bli bättre.

JAG KAN STOLT försäkra er att jag har dedikerade medarbetare och förtroendevalda landet runt som gemensamt jobbar hårt för era frågor.

Jag hoppas också att den kommande julledigheten verkligen blir välförtjänta lediga dagar för er alla. Vi hörs och ses 2022 – inte minst på Nordiska Skolledarkongressen.

Vi är Sveriges Skolledare!

**MARIA ANDRÉN
BERGSTRÖM**

Förbundsdirektör

TRE SNABBA

► Anmäl dig till Nordiska Skolledarkongressen – trycket är mycket hårt!

► Lärarförbundet blir ny medlem i Saco vid årsskiftet – varmt välkomna!

► Fortsatt förtroende för Matz Nilsson i Sacostyrelsen – det visste vi ju!

Reggio Emilia Institutet

**ATT LEDA OCH UTVECKLA
FÖR EN LIKVÄRDIG FÖRSKOLA
– en dialogkonferens**

8 februari 2022

Alla barn har rätt till en likvärdig förskola. Genom konferensen vill vi lyfta och uppmuntra att leda och utveckla för en likvärdig förskola. Här får du tillfälle att möta andra ledare med liknande uppdrag.

Anmäl er via vår hemsida www.reggioemilia.se

www.reggioemilia.se

HÄR ÄR ÅRETS JULLÄSNING

LG, eller Lilla Gis, gillar att gömma sig. Men riskerar plötsligt att slängas bort eftersom han hamnat i återvinningen. Jack, LG:s bästa vän, tycker att det låter som ett lotteri och inte något farligt gömställe.

LG försvinner dock så småningom och då får Jack hjälp av Julegrisen och återfinna honom. Årets julläsning och läsningen på fejestajm för Rastredaktören är bokad: *Julegrisen* (Rabén&Sjögren) av JK Rowlings.

En av Stina Wirséns böcker.

NJUT AV STINA WIRSÉN I KARLSTAD

De strama, men oerhört porträttlika bilderna i Dagens Nyheter är ett av hennes signum, ett annat, minst lika igenkännbara, är hennes barnbilder. Stina Wirsén är, om Rastredaktören får tycka, en av Sveriges främsta illustratörer och författare. Mer än 100 barnböcker har hon skrivit. Passa på att se hennes "brokiga" bilder på Värmlands museum i Karlstad fram till den 9 januari 2022.

SPELUNDRET SPARAS

Har du gjort ett eget dataspel? Nu kan det hamna på Kungliga biblioteket, KB. Om du kan skilja dig ifrån det. KB har samlat in dator- och tv-spel sedan 1995 och fått genom åren donationer av spel från svenska dataprocenter.

Nu efterlyser biblioteket fler spel som gått under radarn. Spelen kommer att katalogiseras i Svensk mediabatabas och ställas i forskningens tjänst.

Det svenska spelundret är väl värt att kartlägga!

GAMLA LEKAR PÅ SKOLGÅRDEN – KANSKE NYA FÖR MÅNGA BARN?

Pieter Bruegel d ä hade definitivt plats i Generation Pep. Den tavla som inramar utställningen *Barnlekar* på Riksidrottsmuseet visar 200 barn som leker. Många av lekarna lever fortfarande kvar

på våra skolgårdar. Bruegel lär vara inspirerad av hans samtida Erasmus av Rotterdam som skrev om betydelsen av att barn rör sig. Tavlan är utgångspunkt för utställningen där barn kan prova på

en rad gamla lekar, som styltor, dragkamp samt sax, sten och påse. Kanske nyheter för många barn! Utställningen vänder sig till låg- och mellanstadiet och pågår till juni 2023.

Lämna en gåva till våra barn

och barnbarn och barnbarnsbarn
och barnbarnbarnsbarn
och barnbarnbarnbarnsbarn

Arv och testamenten är viktiga i vårt arbete för den jord vi ärvt av tidigare generationer och som generation efter generation kommer att arva efter oss.

www.naturskyddsforeningen.se/testamente

För mer information kontakta Marie-Louise Berzén, ansvarig för arv och testamente: 0707-54 09 95.

Naturskyddsforeningen

Inför en ny eventuell organisering av lärarfacken – läs boken *Politik & pedagogik*, en biografi om Fridtjuv Berg, "den svenska grundskolans fader". Historien lär oss.

Klåfingriga politiker inget nytt för skolan

En allvarlig Fridtjuv Berg spanar ned på mig på mitt arbetsrum på Sveriges Skolledarförbunds kansli. Jag undrar vad han skulle säga om min tidning som har utgångspunkten i att skolledare är en profession för sig. Ganska nöjd tror jag han skulle vara, som en av de första lärartidningsredaktörerna, bland annat i Svensk Lärartidning.

För är det någon som präglad lärares och skolledares professionsfrågor så är det Fridtjuv. Kolla också stavningen av hans namn.

Bakom den finns en av hans stora insatser, stavningsreformen 1906. Då var Berg ecklesiastikminister. Tre år tidigare hade Sveriges Allmänna Folksskollärareförening vänt sig till regeringen med ett förslag att förenkla stavningen och skippa hv för v, dt för t, med mera.

Flera lärargrupper ställde sig bakom kravet och det blev något lättare för svenska elever att stava. Himla hållå var det om reformen och då, liksom nu, blandade sig politiken in i saken.

JAG TROR ATT Berg också hade varit nöjd över den gåva som Sacoordföranden Göran Arrius fick av Lärarförbundets dito, Johanna Jaara Åstrand, när det stod klart att Lärarförbundet fått ja till att bli medlem i Saco.

På Göran Arrius nattduksbord ligger nu, hoppas jag, gåvan – *Politik & pedagogik*, en biografi över Fridtjuv Berg, av Joakim Landahl.

Jag antar att Johanna Jaara Åstrand har läst den, inför det intensiva arbete som i detta nu sker inför en eventuell ny organisering (det ordet hade Berg inte gillat!) mellan LR, Lärarförbundet och Sveriges Skolledarförbund. Har ni tid, Fahlén och Nilsson, läs boken ni också.

För det var inte a piece of cake att ena Sveriges lärare och lärarinnor, kvinnliga och manliga folkskollärare (skulle verkligen kvinnorna ha samma lön som männen?). Vem skulle stå för lärarnas fortbildning – professionen eller staten? Intensiva diskussioner och upprörda känslor även då.

JAG TROR OCKSÅ att Berg hade varit nöjd med att hans gamla departement numera talar om skolans två uppgifter – undervisning och ledning av undervisning. Det är en framgång för Sveriges Skolledarförbund att utbildningsdepartementet numera formulerar uppdraget så. Två professioner i skolan alltså.

En annan notering i den riktningen är att departementet numera skriver undervisning i fritidshemmet. Inte verksamhet. Följdriktigt eftersom fritidspedagog är ersatt av lärare i fritidshem.

Hm, vad hade Fridtjuv Berg sagt om det ...

KERSTIN WEYLER

Chefredaktör

Politik & pedagogik – så bra titel på Joakim Landahls bok. Läs den!

Novembermörkret – jag vänjer mig aldrig!

SkolLedaren Utges av Sveriges Skolledarförbund

Chefredaktör och ansvarig utgivare
Kerstin Weyler
kerstin.weyler@skolledarna.se
08-567 06 201

SVERIGES
SKOLLEDARFÖRBUND

Postadress
Box 3266
103 65 Stockholm

Form och layout
Anders Gustafson
Editor Publishing

Omslagsfoto
Henrik Hansson

ISSN 0037-6515

Annonsbokning
Andrea Åhslund
072-015 06 93
andrea.ahslund@mediakraft.se

Tryck
Lenanders Grafiska

TS-upplaga 2020
7 900

FÖRBUNDSKANSLI
Vasagatan 48

Postadress
Box 3266
103 65 Stockholm

Kontakt
08-567 06 200
info@skolledarna.se
www.skolledarna.se

Ordförande
Matz Nilsson

Förbundsledare
Maria Andrén
Bergström

Utbildningspolitisk chef
Lena Linnerborg

Chefsförhandlare/ rådgivare
Jerker Ambjörn
Monika Elowson
Britt Sundström

Professionsombudsman
René Wiltoft-Möller

Informatör
Eva Ahlberg

Arbetsrättsliga frågor
radgivning@skolledarna.se
08-567 06 200

Prenumerationer/ medlemsregister
medlemsregistret@skolledarna.se
08-567 06 220

POSTTIDNING B

Sveriges Skolledarförbund
Box 3266
103 65 Stockholm

SMART®

jubileumskampanj SMARTBOARD

Köp 3 för
77 900 kr

25 967 kr/st

Alla funktioner
i skärmen
utan
licenskostnad

Netsmart fyller 20 år!

Ingår i jubileumskampanjen:

- Tre st SMART Board iQ MX
- iQ-modul med alla funktioner utan licenskostnad
- Multitouch på Mac, Chromebook, Windows
- Onlineutbildning
- 5 års garanti
- 5 års SMART Remote Management
- Bidrag till Barncancerfonden

VI STÖDjer
BARNCANCER
FONDEN

Alla kampanjer:

Ord pris 3-pack: 86 970 kr. Priser ex moms, frakt, installation och kemikalieskatt.
Erbjudandet gäller så långt lagret räcker, längst tom den 30 december 2021.